

inunt, quæ fundatæ sunt ab iis, qui contra fidem in Baptismo datam se ab Ecclesia separarunt; in quos proinde tanquam fideifragos ac rebelles jurisdictionem exercere potest, non secus ac Princeps in rebelles, eorumque posteros, quamdiu sub ejus jurisdictione manent, quemadmodum manent ratione Baptistamatis Hæretici.

Et hanc jurisdictionem agnoscit ipse Huberus Sect. 5. c. 3. N. 15. dum ait: *Ut per partes eamus, primo quod ad Fidei Confessionem attinet, si hæc imperantibus ad animum pertinet, jus habent ea, quæ vero cultui Numinis adversantur, impediendi & puniendi; adfertque in hujus confirmationem exemplum Ezechiae, qui ipsum etiam serpentem æneum à Moysæ factum, cui adolebant Judæi, comminuit 2. Reg. c. 18. & Josiæ, qui excelsa idololatrica destruxit ibi c. 23. subditque N. 16. Non tantum in Aibeos, & Idololatrias animadvertere possunt, sed & omnes, qui evidenter secus, quam fert publicus Ecclesiæ consensus, docere institunt, cohibendi atque coercendi jus habere videntur.* Et quamvis ejus Commentator eum contradictionis arguat, quod alibi docerit, in *sensa hominum* nulli esse imperium; ego tamen jure censeo, invito Hubero hic veritatem excidisse, dum hic loquitur de hominibus, qui fidem veræ Ecclesiæ *semel susceperunt*, alibi vero videatur loqui de sensu hominum *in statu libertatis*. Probatum ergo est, assentiente Hubero, Ecclesiam habere jus in Hæreticos. Nunc probandum venit, eam quoque habere jurisdictionem circa eorum *ius internum*, seu *conscientiæ*. Quod præstabitur numero sequenti, in quo hæresim non solum peccatum, verum etiam crimen publicum esse probabimus, ex professo vero N. 56.

55. Et quidem defendere hæresim non esse peccatum tam est hæreticum, ut merito id censuerint ipsi Protestantes, qui propositionem illam paradoxam ac

impiam, à Thomasio excitatam, ac ab aliis sciolis propugnatam communi sensu merito exhorruerunt; atque Thomasiùm Atheismi insinulaverunt, quemadmodum conquireritur ejus adorator Fleischerus in nova præfatione *sue Introductionis* ad Jus Canonicum. Nam si hæresis non est peccatum, nec incredulitas Judæorum, qua prædicationi Christi, miraculis confirmatæ resisterunt, peccatum fuerit est necesse: quis autem Christianorum salva fide id asserat, cum Dominus dicat in Evangelio Joann. 15. v. 22. *Si non venissem, & locutus fuisset eis, peccatum non haberent; nunc autem excusationem non habent de peccato suo; nimirum incredulitatis, de qua alibi non semel arguuntur Prototypa Hæreticorum Ecclesiæ Judæi?* Nec tamen evidentem Salvatoris cognitionem habuerunt infelices, cum Paulus dicat: *Si enim cognovisset, numquam Dominum gloriæ crucifixissent.* 1. ad Corinth. c. 2. v. 8. quo textu Paulus indicat, quare hæresis formalis sit peccatum; sicut enim Principes Judæorum, esto non habuerint *evidentiam metaphysicam* de Jesu, quod sit Messias in *Legge* promissus, (quam Deus ipsis dare noluit, ne naturam revelationis, fidemque ipsam, qua nos in hoc Sæculo ad evidentiam futuram in patria perducere vult, destrueret) nihilominus, quia idem Jesus sanctitatem doctrinæ, innocentiam vitæ, & splendore miraculorum suam missionem *evidentia morali* ita probavit, ut nulla remanserit ratio dubitandi, nisi imprudens, atque à præjudiciis culpabilibus præventa, merito arguuntur Judæi de peccato, quod in eum non crederint; ita quoque Hæreticus formalis, esto de sua opinione persuasus sit, si tamen videat iudicium Ecclesiæ Universalis in Concilio Generali contra se stare, & nihilominus in errore persistat, peccatum temeritatis gravissimæ admittat est necesse; utpote qui solus vult sapere contra totum corpus, à quo sententiam maturio

turiori longe consilio, quam à se discussam prudenter credere debet: quin imo qua Christianus insuper persuasus esse, quod Spiritus S. assiterit potius toti Corpori Ecclesiæ ad intelligenda eloquia Scripturæ, quam sibi.

56. Confirmatur hoc ex differentia immensa inter veritates revelatas, & naturales, quæ in hoc consistit, quod, cum priores *evidentia intrinseca* demonstrari possint, atque inde evidens eorum cognitio consequi; quantum ad illas se habeat intellectus, ut potentia necessaria, atque in sua sphaera manens, ita ut à nullo externo principio assensus ab ipso prætendi possit; & contra vero cum veritates revelatæ ex natura sua *intrinsecam obscuritatem* retineant, ab humano acumine impenetrabilem, ita ut assensus earum ultimato resolvatur in autoritatem revelantis, intellectus ad assensum earum non potest manere in sua sphaera, sed eget *determinatione voluntatis*, quæ eam sit libera, & consequenter obligata, ut intellectum carentem principio proprio determinationis seu evidentia secundum id, quod prudentius spectatis omnibus est eligendum, determinet: hinc est, quod dum præjudiciis propriis acta, quæ moraliter deberet deponere, iudicium suum sequitur, pertinaciæ, & inde hæreseos, ac peccati rea convincatur. Et hinc habemus, quare à Nicæna Synodo Arius, à Constantinopolitana Macedonius, ab Ephesina Nestorius, à Chalcedonensi Eutyches merito hæreseos ac peccati fuerint condemnati, ut fatentur vi suæ Religionis in Augustana Confessione adsertæ Protestantes; quamvis enim persuasus fuerint sententiam suam nisi autoritate Scripturæ, quia tamen hoc ex ipsa natura Mysteriorum Fidei non poterant scire *evidenter*, & nihilominus sententiæ contrariæ Conciliorum æque in Sacra Scriptura Traditionibusque fundatæ refragari sunt, hac sua œconomia imprudenter egerunt, pertinaces, hæretici fortiter

males, ac peccatores evaserunt. Ex his ergo patet primo bonitas definitionis hæresis hæreticæ formalis initio hujus libri data, à qua majori ex parte dependet præsens controversia contra principium Thomasi. Patet 2. Quare hæreticus formalis, esto sibi persuasus de sua opinione, nihilominus sit culpabilis. Patet 3. Quare in articulis Fidei detur legitimum dominatus super conscientias. Patet 4. Quare in principio Protestantium, quo Judicem Scripturarum statuant vel ipsam Scripturam, vel spiritum privatum, dominatus legitimus admitti non possit; cum in hoc systemate deficiat principium *sufficiens* alterum ad assensum prudenter præbendum determinandi, cum in eo inter diversa sententias sit æqualitas, id quod supra N. 8. latius deduximus. Patet 5. Quam impia sit sententia Thomasi, ejusque sequacium, qui hæresim formalem novissimis his temporibus contra sensum omnium retro Christiani nominis hominum non esse peccatum asserere ausi sunt, utpote qui non solum quatuor primis Conciliis Generalibus & Patribus, sed ipsi insuper Evangelio, quia sanæ rationi erroris notam hac sua cerebrina novitate inurunt. Stabilita est ergo prima pars, hæresim esse peccatum. Si vero hæresim solum negarunt esse crimen publicum corporalibus poenis, ac ipso ultimo supplicio dignam, contra eos jam procedimus.

57. Hæresim in genere à Jure Civili reputari ut crimen publicum constat ex Lege 4. C. de Hæreticis, ubi Theodosius, Arcadius, & Honorius decernunt: *Manicheos seu Manicheas vel Donatistas meritisissima severitate persequimur.* Hinc itaque hominum generi nihil ex moribus, nihil ex Legibus commune sit cum ceteris. Ac primum quidem volumus esse publicum crimen; quia, quod in Religionem Divinam committitur, in omnium fertur injuriam, quos bonorum etiam (omnium) publicatione persequimur, — in mor-

tem quoque (id est, post mortem) inquit, sitio extendatur. Nam si in criminibus Majestatis licet memoriam accusare defuncti, non immerito & hic debet subire (tale) Judicium. Quæ Lex esto loquatur solum de Manichæis, ad omnem tamen hæresim, in quantum est crimen publicum, & *lesse Majestatis* divinæ, per rationem generalem extenditur. Hujus ergo Legis ratio, quam etiam tangit S. Th. L. N. 52. citato, quamque cavillantur moderni Protestantes, non solum ii, qui hæresim negant esse crimen, verum etiam qui illam crimen esse admittunt, jam est enucleanda, id quod ad normam moderni Sæculi præstabimus.

58. Atque ut paulisper ad jus naturæ transeamus, omnes Protestantes cum Grotio contra Fatalistas, ac Deistas admittunt, Gentes, saltem cultas, debere agnoscere Deum Conditorem Universi, divinamque Providentiam ejusdem Gubernatricem, atque vi horum attributorum à creaturis cognitione præditis eidem deberi cultum: quo præsupposito etiam admittere tenentur, quod dum Gentes in Civitatem coeunt, duo sibi jura fundamentalia, seu pragmatica constituere debeant, nimirum *Majestaticum*, quo remanente penes communitatem, vel translatio in unum vel plures, prospiciatur Civibus de securitate à vi externa, ac de tranquillitate interna; aliud *circa sacra*, quo cultus divinus reguletur à Civibus Numini exhibendus.

59. Scio, non negare Protestantes Religionem externam secundum se, etiam in Statu naturæ puræ, constituere Jus publicum apud homines in Civitatem coeuntibus; & irreligionarios committere crimen publicum; at, quod prætendunt, est, Religionem internam, seu cultum Dei internum, qui consistit in dogmatibus, & cultum externum, qui necessaria consequentia ex dogmatibus, seu ex interna persuasione de Numine fluit, nequaquam esse rem toti Civitati com-

mune, sed cuilibet Civi propriam: ita quidem ut in Statu naturæ homines in Civitatem coeuntes communibus suffragiis de cultu Dei interno nihil decretorie decidere valeant, nisi solum *provisionaliter*, nimiram, quid publice doceri, aut fieri in cultu divino debeat, aut quid interea constituendum, donec pars una convicta cedat alteri, & concordia una sit sententiarum. Ita Wolfius P. 8. Juris Nat. c. 4. §. 947. & seqq.

60. Sed hic denique radicem erroris produnt Protestantes, qui hæresim vel crimen, vel saltem crimen publicum esse inficiantur, aut denique Imperio humano subiectam: cui proinde securis opponenda. Summa ergo erroris eorum in hoc consistit, quod, ut omnem compulsionem conscientiarum injustam declament, à Religionem naturali argumententur ad revelatam, & à Statu libero hominum in systemate naturæ puræ in Religionem coeuntium ad Statum Ecclesiæ, cujus Religioni profitendæ Hæretici Sacramento Baptismatis se obstrinxerunt. Quamvis ergo facile admittamus Religionem internam, seu sentimenta circa dogmata in Statu Religionis naturalis esse rem privatam, atque ab omni compulsionem liberam; ex hoc tamen non licet argumentari ad Statum Religionis Catholice, cujus dispositio dependet à revelatione. Et hoc ideo, quia Religionis naturalis dogmata pendet à demonstratione, quæ suffragiis plurium non comparatur; sed rerum ipsarum nexu, cujus respectio peculiaris est singulis; è contra dogmata Religionis Catholice dependent à revelatione, nec humano ingenio sunt penetrabilia, sed veritatem eorum denique assequitur is, qui sensum attingit revelantis: quem sensum, cum inter tot dissidentes Ecclesias, consentientibus ipsis Protestantibus, sola illa assequatur, quæ est vere Catholica & Apostolica; apparet, quod in systemate Ecclesiæ Catholice cultus internus Dei, seu sentimenta circa dog-

dogmata non sint res cuilibet in Christum credenti propria, sed toti Ecclesiæ Catholice & Apostolice communis: à cujus sensu si quis discedat, cum contra eum demonstratione ex hypothesi revelationis, quemadmodum in Religione naturali, se tueri nequeat, ab attingentia sensus per revelantem intenti, etiam in sententia Protestantium, recedit; cum admittant solam Ecclesiam vere Catholicam & Apostolicam sensum revelantis attingere, cui recessui si pertinaciam jungat, culpabilem se reddit & peccatum committit ex dictis N. 54. Et quia per hunc recessum non hominum particularium sentimenta ex lumine naturali pendencia, ut fit in Religione naturali, sed Fidem revelatam, quæ solo vinculo fundamentali Communitatis nomen sortiti sunt homines, qui in Ecclesiam vere Catholicam coivere, & quo solo ablato hæc Communitas in aulam & fumum abit, tollere, quantum est de se, nitatur; in rem quam maxime, imo solam vere publicam & communem delinquit, adeoque crimen publicum, illudque omnium atrocissimum committit. Cumque idem hæreticus non habeat se sicut futurus Civis inter homines in Civitatem coituros, cum ille pro illo Statu nullo pacto se determinatæ Religioni alligaverit, nec consequenter cuiquam responsibilis sit circa dogmata; hic vero in Baptismate se obstrinxerit eam Fidem servare, quam tenet Ecclesia vere Catholica & Apostolica, id quod se spondidisse fatentur non tantum omnes Protestantes, sed etiam omnes retro Hæretici, dum deinde ab eius Fide pertinaciter dissentit, eidem responsibilis redditur: & quia simul committit crimen publicum, etiam pena corporali puniri potest.

61. Ex his ergo & antea dictis palpare licet, quam erronea sint hæc tria Protestantium principia: *Hæresis non est crimen, Hæresis non est crimen publicum, coactio conscientiarum, der Ve-*

missen-Rang, est res illicita, quæ iudicant inexpugnabilia, quibusque sicut œconomiam Ecclesiæ Romano-Catholice circa hæreticos infinitis calumniis profundunt. Nec quemquam influxum in datam his duobus numeris theoriam habet illa questio: Quænam ex tot Cœtibus inter se dissidentibus sit vere Ecclesia Catholica & Apostolica? sufficit demonstrasse illum esse Hæreticum formalem, qui ab eadem Ecclesia pertinaciter dissentit, eamque committere crimen, idque publicum, atque propterea etiam penis corporalibus, ac ultimo supplicio esse punibilem. Ceterum solam Romanam Ecclesiam esse vere Catholicam & Apostolicam probatum est luculenter initio hujus Libri, quo Lectorem remittimus: ubi etiam fugia ad S. Scripturam, & spiritum privatum, tanquam ad Judices controversiarum refutata sunt.

62. Nunc evincendum, hæresim formalem esse crimen Læse Majestatis Divinæ, sicut blasphemiam; adeoque sicut hanc penis corporalibus, quin ipsa morte plectendam: non enim negabunt Protestantes blasphemiam Creatoris esse morte dignam, qui blasphemiam creaturæ, Regum nimirum terrenorum, eandem penam mereri profitentur. Sicut autem blasphemus injuriat Sanctitatem Dei, ita Hæreticus injuriat Veracitatem Dei, dum negat verum esse quod revelavit; negat vero verum esse quod Deus revelavit, quia negat id quod credit vere Catholica & Apostolica Ecclesia, quod ipsum est per dicta N. præced. quod Deus revelavit; negat vero culpabiliter, quia contra promissionem in Baptismate factam, nulla demonstratione, quæ tamen requiretur ad ejus legitimationem, sed sola apparentia de veritate sultus, spreto Judicio Universalis Ecclesiæ, quod non nisi imprudenter facere potest, contrarium affirmat. Idem Hæreticus præterea crimen Læse Majestatis Divinæ committit, quia corrumpit Fidem, quæ Deus voluit

voluit constare animarum suæ gloriæ semel associandarum vitam. Sicut ergo, qui corrumpit pecuniam, per quam temporali vitæ subvenitur ex intentione Principis, crimen Læse Majestatis committit; ita multo magis, qui corrumpit Fidem, incurrit crimen Læse Majestatis Divinæ. Per quod patet discrimen inter hæresim & alia peccata in corpus proprium, v. g. fornicationem, & proximum; v. g. furtum, &c. Quæ etsi lædant Majestatem Divinam, non tamen sunt crimina *Læse Majestatis Divinæ*, quia nimirum versantur circa rem privatam, non publicam, qualis est Fides, qua Deus electos suos in unam Societatem coadunare voluit. Et per hæc vindicata manent rationes Sacratissimarum Legum Civilium, præsertim Theodosianæ, ob quas permoti fuerunt Summi Principes penis corporalibus in Hæreticos animadvertendi; quorum auctoritatem temere & irreverenter nimis cavillant Protestantes.

63. Sed hæresi omnimodis, seu non solum Excommunicatione, aut penis temporalibus, à perisque Protestantibus admittis, verum etiam corporalibus, ac ipso ultimo supplicio Jure obviari posse ab Ecclesia, ejusque Protectoribus, confirmatur etiam ex eo, quod sit læsiva boni proximi summi momenti, nimirum Fidei, in qua est vita animæ, teste Apostolo: *Justus meus ex Fide vivit*, & iterum *Sine Fide impossibile est placere Deo*; & Salvatore ipso: *Qui non crediderit, condemnabitur*. Et hinc est, quod idem Salvator Matth. 18. v. 6. pronuntiet: *Qui autem scandalizaverit unum de pusillis istis, qui in me credunt, expedit ei, ut suspendatur mola asinaria in collo ejus, & demergatur in profundum maris*. Per pusillos, qui in se credunt, intelligit plebem simplicem Fidelium, qui ab Hæreticis, præsertim Hæresiarchis scandalizantur: quibus cum melius fuisset, si mola asinaria in collum suspena submergi fuissent, priusquam & sibi & tot innocen-

tibus mortem æternam conscivissent: cur pia Mater Ecclesia, ut animas à Sponso suo Cœlesti sibi conceditas, super quas, jubente Apostolo, invigilare tenetur, tantquam rationem strictissimam Domino redditura, à scandalo præservet, dum monitionis, dum Excommunicationes, dum Leviores penæ non sufficiunt, non possit penis corporalibus pie scire in putrida membra, ne totum tandem Corpus inficiatur? Sane, qui historiam Hæresum omnium sæculorum attente perolverit, clare deprehendit, quod solis disputationibus vix una è medio sublata fuisset, nisi severitas penæ homines stolidos à profundo lethargo excitasset, ut postea gratias agerent, se saluti æternæ spem consecutos Catholica severitate, quam Protestantium humanitate in discordia manentes amisissent. Quæ ratio magnum Augustinum, qui speciosius Protestantium argumentis inmixtus diu contrarium senserat, permovit, ut tandem victus veritati Catholicæ maneret. Qui proinde illud, *Compelle intrare*, Lucæ 14. v. 23. quod Protestantes de instantia adhortationis explicant, cum Catholicis etiam ad coalitionem propriam extendit Serm. 33. de *Verbis Domini*, dum ait: *Venerunt de plateis & vicis Gentiles, veniunt de sepibus Hæretici; nam sepes, qui exstruunt, divisiones querunt. Abstrahantur à sepibus, evellantur à spinis. Sed cogi nolunt, voluntate, inveniunt, nostra intremus*. En caulationes nostrorum Protestantium! quibus respondet Augustinus: *Non hoc Dominus imperavit: Coge, inquit, intrare. Foris veniatur necessitas, nascitur inde voluntas*. Hoc est, nullus credet coacte: quis enim hoc nisi stultus asserat? sed coercitio penæ homines Hæreticos suis præjudiciis ebrios, & quasi securos, ac propterea veritatis Catholicæ incurios, ipsos veritatis, à qua necessario aberrant, alias non essent Hæretici juxta superius dicta, faciet attentiores, & ejusdem studio-

res,

res, ut inde nascatur voluntas Ecclesiæ vere Catholicæ & Apostolicæ judicio se conformandi. Et quæso cordatos Protestantes, si nulla alia coactio esset adhibenda refrœnationi Hæreticorum, quam sola instantia exhortationis, vel disputationis: quam faciem à primis suis incunabulis usque ad præsens tempus sortita esset Fides Catholica? numquid non omnes Sectæ, quas ipsi damnant, & quorum memoria solum superest, non solum de factis vigerent, sed etiam incrementa fumerent, contradicendi libidine, & hominum stoliditate suppetias ferentibus? Si ergo ipsi, hoc argumento convicti, in pace Westphalica tres tantum Religiones judicarent tolerandas, reliquorum Sectatorum exilio damnantes: cur succescent Ecclesiæ Romano-Catholicæ, cum fidem pristinam censes, quanta est possibili efficacia, factam rectam tuendam? Sane numquam dabunt disparitatem solidam ad hoc argumentum ad hominem, nec refugere possunt ad pseudo-principium, hæresim non esse crimen, quod jam consuetum est.

64. Accedit, quod hæresis à Principe Catholico puniri possit pena corporali, ac ipso extremo supplicio, eo quod de se nata sit turbare pacem publicam, & quidem enormiter & injuste: & quod enormiter turbet Rempubicam, patet primo experientia, quam non negabit is, qui vel solam originem Hussitarum ac Protestantium legerit, ut veterum hæresum historiam prætereamus. 2. vero ex causa hujus turbationis, quæ est, quod quilibet hominum Religionem suam ut rem summam habeat, atque erga dissidentes naturaliter aversionem quandam ac diffidentiam concipiat: quæ animi dispositio etsi in quibusdam sopiri possit, nihilominus vulgo semper adheret, ut proinde juris naturæ moderni Professores Protestantes, etsi immunitatem Religionum, quæ nihil docent aut agunt Legi naturæ diversum, summopere commen-

dent, securius tamen & tranquillus longe Regnum pronuntiant illud, in quo una sola Religio colitur: quam tranquillitatem & securitatem cum hæresis de se turbet, & quidem injuste, cum contradicat Ecclesiæ vere Catholicæ & Apostolicæ Judicio, eaque res sit summi momenti, summamque consequentiarum non solum quoad æternam, sed etiam temporalem Rempubicam Catholicæ felicitatem, ut ex dictis patet; in illam Princeps Catholicus cum Ecclesiæ jure animadvertere potest penis corporalibus, ac ultimo etiam supplicio, quod erat demonstrandum. Nunc ad solveunda argumenta Protestantium nos accingamus.

Solvuntur Objectiones.

65. Qui titubantem Protestantium sententiam Hæreticos quidem posse puniri penis temporalibus, modo fortunam direptio, corporis castigatio, mutilatio, aut interfectio excipitur, quæ ipsa sententia, Judicibus modernis eorum Juris-Consultis, Catholicorum dogma stabiliant: qui, inquam, hanc Protestantium titubantem sententiam è discrimine dicto eripere voluit, videtur Hugo fuisse Grotius, qui primus in celebri suo opere de *Jure belli & pacis*, Juris naturæ, Gentium, Publicique eam normam effinxit, quæ modo tantam famam & æmulationem consecuta est in Scholis. In hujus liquidem operis lib. 2. ut Sectas sub Christiani nominis auspiciis Deum colentes sub hac præcise formalitate ab omni externa coercionem penæque libertatem pronuntiet, hac via procedit: & imprimis N. 46. postquam statuisset, notiones illas, quod Deus sit, & res humanas gubernet, omnibus Gentibus, ita ut vix una excipi possit, semper fuisse perceptas; inserit illos, qui eas, vel unam ex illis tollunt, quales fuerunt Epicurei, qui sustulerunt divinam providentiam, iuste coerceri posse nomine Societatis humana,

mana, quam sine ratione probabili violant. Adduciturque Himerium Sophistam actione in Epicurum dicentem: *Placitū igitur panam exigis? neutiquam: sed impietatis: placita tradere permittitur, non et pietatem oppugnare.* 2. N. 47. Cum cætera notiones, ut Deos plures uno non esse, nihil eorum, quæ videamus, Deum esse, non sint æque evidentes; horum cognitionem temporum lapsu apud multos, ait, fuisse obliteratam, eoque facilius, quod Legibus non curaretur; eo quod absque ea aliqua saltem Religio consisteret posset: & hinc infert, quod quamvis Lex divina fallorum Deorum cultus maxime detestetur; non tamen in ipso Populo Hebraico omnes ejus culpæ convictos morte puniat, sed eos demum, quorum facta circumstantiam habent singularem, ut eum, qui Princeps alios seduxerit, Deut. 13. v. 16. Civitatem, quæ incepit colere Deos ante ignotos, ibid. v. 23. eum, qui astra colit, ut Legem totam, ac proinde Dei veri cultum deserat, Deut. 17. v. 2. Quam rem etiam apud Esau posteros aliquo tempore pœnis fuisse subditam colligit ex Jobi 31. v. 26. & 27. Denique eum, qui liberos suos Molocho, id est, Saturno dederit Levit. 20. Confirmat dicta ex eo, quod Deus nec in Chanaanis, nec in aliis Gentibus præciam Idololatriam puniverit. Quos Gentiles bifariam distinguit, in excusabiles, & ab hominibus certe non puniendos, eos nimirum, qui cum Legem à Deo proditam nullam acceperint, aut astrorum, aut aliarum rerum naturalium virtutes, aut spiritus, sive in imaginibus, sive in animantibus, sive in rebus aliis colunt, &c. & in impios, magis quam errantes, eos nimirum, qui cacodæmonas, quos tales norunt, aut victorum nomina, aut homines flagitiosos divinis honoribus colere instituant, aut qui Deos colunt hominum innocentum sanguine, quos coercendos ait. 3. N. 48. Probat eos, qui Christianam Religionem

amplecti nolunt, armis ad hoc non esse cogendos; tum quia veritas Christianæ Religionis, cum Religioni naturali ac primæ non pauca superaddat, argumentis naturalibus persuaderi non potest, sed nititur factis Evangelicis, & gratiæ divinæ auxilio; tum quia Christo novæ Legis Auctori hoc placuit, ut ad Legem suam recipiendam nemo hujus vitæ pœnis, aut earum metu pertraheretur: id quod probat ex ep. ad Rom. 8. v. 15. Joann. 6. v. 67. Lucæ 9. v. 54. Matth. 13. v. 24. Item ex Tertull. Ex Constit. vulgo Apostolicis. Ex Ath. Chrysofostomo. 4. N. 49. inquit: *Qui vero Christianismum docentes aut profitentes eam ob causam pœnis subdunt, haud dubie faciunt contra ipsam rationem; & rationem subjungit: quia nihil est in disciplina Christiana (nimirum secundum se sumpta, & quantum ei aliquid infuacrum non admittitur) quod humana Societati noceat; imo nihil, quod non proficiat. Quod res ipsa loquitur, inquit, & extranei coguntur agnoscere. Et hinc infert: *Qui in tales seviunt, ipsi in ea causa sunt, ut puniri jussu possint.* Ac demum 5. N. 50. ad intentum suum descendens, statuit: *Eos, qui in homines Christi Legem pro vera habentes, sed in ea dubitantes aut errantes, etiamvis gravior sit error, & qui apud æquos Judices facile possit sacra autoritate, aut veterum consensu revinci, supplicii grafsantur, perinique agere: quod ostendunt, inquit, & ea quæ ante diximus (& nos jam retulimus) & Judæorum exemplum vetus. Nam hi cum Legem haberent, quæ supplicii hujus vitæ sanciebatur, numquam tamen pœnis subdiderunt Saducæos, qui rejiciebant dogma Resurrectionis, verissimum quidem, sed in ea Lege non nisi obscure, & sub verborum aut verum involucri traditum. Deinde crassius errantes excusans pergit: *Cogitandum hic quoque, quanta sit vis inolitæ opinionis, & quantum libertatem judicii minuat in suam cujusque Sectam studium.* Adde, quod**

quod quanta hæc sit culpa, pendet ex modo illuminationis, & alius animi dispositionibus, quas hominibus perferere non est datum. Hæreticus Augustino is demum, qui alicujus temporalis commodi, & maxime gloriæ principatusque sui gratia falsas ac novas opiniones vel gignit, vel sequitur. Cujus autoritate sententiam suam denique confirmat, sicut & Salviani, quas supra N. 45. retulimus. Item Athanasii, aliorumque. Quæ argumenta Grotii adoptarunt Recentiores Protestantium Juris Consulti, atque ad stabiliendam sententiam hæresim non esse crimen, nec consequenter ulla pœna dignum expoliverunt; nihil, quantum mihi constat, speciali nota dignum addentes, quibus proinde jam satisfaciendum.

66. Et quidem ad primum ejus fundamentum nihil reponimus quantum ad hoc, quod homines irreligionarios, quales sunt Athei, qui Deum, antiqui Epicurei, moderni Deistæ, ac Fatalistæ, qui ejus providentiam negant, pœnis coercendos statuunt; aperte enim ex hoc Grotii principio sequitur contra Huberi commentatorem, *sensa hominum coerceri posse.* At in hoc eidem succensimus, quod idè puniendos censet, quia humanam societatem violant, & quia pietatem, hoc est, Religionem omnem tollunt. Venenata enim, atque à Catholicis omnibus cavenda statueretur principia, quorum primum est, non esse pœnis publicis coercenda nisi illa crimina, quibus violatur humana Societas. Secundum, quodque præcedentis corollarium est, quod non nisi irreligionarii sint ita coercendi, quod eandem Societatem violent, quæ Juribus Majestaticis, & circa Sacra in Gentibus coalescit; & hinc puncto 4. injuste agere, qui Christianos plectunt, eo quod Christiana Religio non noceat eidem Societati, quin proficiat. Quod primum principium, quod tamen Hugo Grotius & eum sequentes bene multi Professores Juris naturæ à Protestantibus, Tom. II.

pro axiomate quasi primo ac basi Juris naturæ videntur assumere, quam falsum sit, vel ex eo patet, quod in illo blasphemia Creatoris & Gubernatoris Universi, sumpti etiam in illa idea generali, quam Hugo Grotius hoc Numero dicit inculpabiliter negari non posse, non esset pœnis publicis multanda; cum ille, qui semel aut sæpius blasphemat Deum, cæteroquin possit esse Religionarius, & bonus Civis, vel Miles, &c. Quod sententium blasphemum, quantum non solum à Legibus positivis, sed etiam à Lege naturæ abhorreat, nemo est, qui non primo intuitu perspiciat; & ipse Hugo Grotius sibi hoc constans in eodem Libro agnoscit, cum N. 50. ait: *Justius illi puniuntur, qui in eos, quos Deos putant, irreverentes atque irreligiosi sunt;* & cum illo Huberis cit. Sect. 5. c. 3. N. 22. ejusque Commentator. Nec minus falsum est, solos irreligionarios esse pœna coercendos, utpote aperte pugnans cum Sacris Literis. Et imprimis ipse Hugo Grotius ea, quæ hic N. 46. de Irreligionariis dicit, N. sequenti ad eos Religionarios extendit, quorum facta circumstantiam habent singularem, quos ait Lege Divina veteri fuisse punitos extremo supplicio. Et in novo Testamento Christianis Cæstibus data est facultas fratrem apostatam, seu à Christiana Religione ad idololatriam relapsu, ex Ecclesia relegandi, atque ab omni commercio Fidelium excludendi: 1. ad Corinth. 5. v. 11. Et nunquid ipse Paulus ultore Deo cæcitate non percussit Pseudo-Prophetam Barjesu, quod quereretur Sergium Paulum Proconsolem avertere à Fide, quam eidem suadebat? AGOR. 13. v. 11. Et Petrus Simoni Mago oratione crura non confregit, dum Populum Romanum falsis portentis vellet seducere, ut habent genuina ejus acta? Cur ergo id, quod nascens Ecclesia fecit via extraordinaria, non possit adulta, ac Sæculari brachio fulta facere in seductores via ordinaria?

67. Ad secundum argumentum Respondedo, ex ipso sequi, quod idololatria, saltem ut habens circumstantiam singularem, in Legge Divina habita fuerit pro crimine publico morte punibili; atque hinc etiam Hæresiarchas, vel illorum discipulos, qui simul & Luna singularem facti circumstantiam quærat Grotius; quia sceleratus textus per Solem & Lunam solum exemplificat verba præcedentia de servitio Deorum alienorum, non restringit. Et esto de Sole & Luna tantum loqueretur, causam Grotii non juvaret; nam etiam alia idola erant creaturæ, & si quid divinum suspicabatur in Statu Gentilis, Judæi illi idem statuerunt in Stellis, & minus impie. Manet ergo vindicata Ecclesiæ praxis ex prototypo veteris Testamenti.

68. At dicit Puffendorus, & post ipsum Commentator Huberi, argumentationem ex veteri Testamento ad Ecclesiam Christi non esse ad rem; cum à Statu Theocratico ad Statum reliquarum Rerumpublicarum non liceat facere consequentiam: Religionis vero & Reipublicæ Judaicæ plane diversa sit ratio ab aliis Rebuspublicis, præsertim à Christianis; ibi enim Religio immixta erat Statui, & Idololatria erat crimen Læse Majestatis.

Respondeo I. Grotium sentire, Deum poenam mortis decrevisse Judæis in Idololatriam lapsis, non quia Religio Judaica erat immixta Statui, sed ob adjunctas speciales circumstantias, scandali nimirum, vel adorationis creaturæ: Grotius ergo Puffendorus est contrarius.

Respondeo II. ex relatis autoritatibus id saltem evinci, quod possit dari peccatum in intellectu; si enim credere unum vel plures Deos esset res indifferens, cur tantas penas sancivit Lex Divina in Judæos Idololatrias? an forte quia Idololatria turbavit Rempublicam? sed cur non potius, quia abducebat à cultu veri Numinis? numquid Deus Religionem Juda-

alienis, & adoret eos, Solem, & Lunam, & omnem militiam Cæli, — educes Virum ac Mulierem — & lapidibus obruentur. Sane hoc loco, quicumque repertus fuerit, & ubicumque Idola colens Judæus, lapidibus obrui jubeatur. Nec est, quod in Sole & Luna singularem facti circumstantiam quærat Grotius; quia sceleratus textus per Solem & Lunam solum exemplificat verba præcedentia de servitio Deorum alienorum, non restringit. Et esto de Sole & Luna tantum loqueretur, causam Grotii non juvaret; nam etiam alia idola erant creaturæ, & si quid divinum suspicabatur in Statu Gentilis, Judæi illi idem statuerunt in Stellis, & minus impie. Manet ergo vindicata Ecclesiæ praxis ex prototypo veteris Testamenti.

68. At dicit Puffendorus, & post ipsum Commentator Huberi, argumentationem ex veteri Testamento ad Ecclesiam Christi non esse ad rem; cum à Statu Theocratico ad Statum reliquarum Rerumpublicarum non liceat facere consequentiam: Religionis vero & Reipublicæ Judaicæ plane diversa sit ratio ab aliis Rebuspublicis, præsertim à Christianis; ibi enim Religio immixta erat Statui, & Idololatria erat crimen Læse Majestatis.

Respondeo I. Grotium sentire, Deum poenam mortis decrevisse Judæis in Idololatriam lapsis, non quia Religio Judaica erat immixta Statui, sed ob adjunctas speciales circumstantias, scandali nimirum, vel adorationis creaturæ: Grotius ergo Puffendorus est contrarius.

Respondeo II. ex relatis autoritatibus id saltem evinci, quod possit dari peccatum in intellectu; si enim credere unum vel plures Deos esset res indifferens, cur tantas penas sancivit Lex Divina in Judæos Idololatrias? an forte quia Idololatria turbavit Rempublicam? sed cur non potius, quia abducebat à cultu veri Numinis? numquid Deus Religionem Juda-

daicam instituit propter Rempublicam, & non magis Rempublicam Judæorum elegit, fovit, protegit, ut in ea verus sui cultus conservaretur? Ex pessimo ergo principio Thomasius negavit hæresim esse crimen.

Respondeo III. vanum esse effugium ad eludendas veteris Testamenti auctoritates, recurrere ad hoc, quod Religio veteris Testamenti immixta fuerit Statui. Ego enim quantum capio, quantum sapio, non video aliud discrimen, quantum ad præsens caput, nisi quod Deus in veteri Testamento non solum Jus credendorum, verum etiam Politicum atome præscripsit; Christus vero Leges regundæ Reipublicæ ipsum colentis non tradiderit. Non aliter ergo immixta fuit Religio Judaica Statui, quam quod ea per Idololatriam deserta Respublica Judæorum aliam faciem sortita fuisset, quæ mutatio non aliter exosa fuit Deo, teste sana ratione divinisque eloquiis, quam quia à vero sui cultu abducebat. Cum ergo hæresis non minus, quam Idololatria veram & sinceram Religionem tollat, cum eam absolute tollat, & Reipublicæ Christiano-Catholicæ faciem immutet, quæ mutatio non aliter exosa esse potest Deo, nisi quia à vero sui cultu abducit: cur ad eam cohibendam, atque oves Christi à lupis præservandas Ecclesia non possit adhibere remedia in veteri Testamento ex eodem sine adhibita; præsertim cum Christus & Apostoli eorum adhibitionem numquam interdixerint, uti ex dictis liquet, & ex dicendis patebit.

69. Id quod de aliis Gentibus adducit Grotius, non ferit nos; consistitur enim omnes Catholici, neminem esse ad Fidem cogendum nisi eum, qui semel suscepta Fide Catholica in fonte Baptismatis, eidem contraria dogmata amplectitur, ac pertinaciter defendit, ut late dictum est in argumentis pro conclusione firmanda adductis. Talis enim

committit crimen publicum Læse Majestatis Divinæ, & proximo de se summe nocivum, in eumque jurisdictionem Ecclesiæ ob susceptionem Baptismatis nata est. Quæ ultima conditio deficit apud extraneos, dicente Apostolo: *Quid enim mihi de his, qui foris sunt, judicare?*

70. Ad tertium fundamentum patet ex dictis: & quidem quod primam ejus rationem attinet, ultro fatemur, Religionem Christianam in genere non posse rationibus naturalibus persuaderi, sed hanc persuasionem pendere ex auctoritate Evangelii, & ac simul divinæ gratiæ auxiliis. Nec insuper diffitemur, Christum noluisse quempiam sine ex Judæis, five ex Gentilibus ad Fidem Evangelii cogi: & in hoc sensu etiam admittimus loca novi Testamenti ab ipso allata, circa auctoritatem Patrum infra responsuri. Sed quod negamus, est, hanc Christi voluntatem recte ad ipsos Hæreticos trahi posse; cujus contrarium probatum est, & infra declarabitur.

71. Ad IV. fundamentum concedimus, quod Anti-Christiani oppugnantes homines Christianissimum, ut à Grotio limitatum docentes aut præsententes, contra ipsam rationem agant, atque in causa sint, ut ipsi puniri possint, ut recte etiam sentit S. Th. à Grotio laudatus; sed dicimus rationem ab illo allatam, quod nimirum nihil sit in disciplina Christiana, quod humane societati noceat, imo nihil quod non possit, in hoc esse captiosam, & periculosam, quod à Grotio ejusque Sequacibus videatur assignari tantquam unica, ob quam Religionarii puniri vel non puniri possint; ex ea enim inferunt, quod nullus hominum ob sola dogmata possit puniri rationabiliter, nisi ex illis actiones nascantur humane societati obnoxie: unde iterum deducunt, Sectas in Christianismo non posse jure puniri, quia tales sunt, sed solum ratione adjuncti, si nempe aliquid admixtum habeant, unde actiones contra Legem na-

ture, atque societatis humanæ tranquillitatem fluant. Quod quam falsum sit universaliter loquendo, ex rationibus pro Conclusionem allatis in apico est, & ex ipsius Grotii principio hoc lib. N. 50. alato patet; ibi enim agnoscit, iuste puniri vel ipsos Idololâtras, qui in eos, quos Deos putant, irreverentes ac irreligiosi sunt: cur ergo ab Ecclesia Catholica non possint puniri Hæretici, qui in eum, quem Christum credunt, irreligiosi sunt, & irreverentes, aliter de ipso sentiendo ac ipse revelavit, atque cultum eum prosequendo, quem ipse odit: neque excusat eos conscientia, quia supponitur culpabilis; alias Hæretici formales non essent, ex dictis N. 56. In variis ergo Statibus considerari debent Antichristiani Christianissimum irrationabiliter oppugnantes; vel enim tumentur solum Religionem naturalem, & hi ex ratione à Grotio assignata irrationabiliter Christianos prosequuntur, cum nihil contra Legem naturæ doceant, vel agant; vel sunt Idololâtræ, & hi contra rationem impugnant Religionem, quæ eos ab errore cum sana ratione pugnantem eripere conatur; vel sunt Judæi aut Mahometani, & hi non nisi crassis præjudiciis agunt contra Religionem, evidentiam creditatis, his depositis, facile perspicibilem habentem. Quæ & alia his similia non occurrunt in casu, dum Ecclesia vere Catholica & Apostolica hæreticos punit, esto cæterodum non doceant, aut agant aliquid societati humanæ obnoxium; tales enim supponuntur in ejus Fidem se obstrinxisse, & consequenter ejus Jurisdictioni se subjecisse; nihil enim decantatus est in Evangelio, ac toto novo Testamento, quam Fidei Catholicæ & Apostolicæ fidei recte servandæ vigilantia Pastoribus Ecclesiæ inculcata: tales præterea supponuntur Fidem Catholicam privatis erroribus labefactare, quin evertere velle quantum in ipsis est; optant enim omnes secum sen-

tire, & hoc quidem culpabiliter, cum in materia revelata, nullique demonstrationi subjacenti, à judicio Ecclesiæ vere Catholicæ & Apostolicæ recedant; & consequenter etiam à veritate Christiana, quæ apud solum Ecclesiam vere Catholicam & Apostolicam tantum reperitur per demonstrata N. 58. Et hinc fit, quod eadem Ecclesia, dum una & altera admonitio non proficit, eos coercere pœnis temporalibus etiam gravioribus possit, non ut nolentes credant, sed, sicut dicit S. Augustinus, ut hæc amarior medicina sanati, ex nolentibus volentes fiant, neque animas incautas, Christi sanguine redemptas, Ecclesiæ curæ sub gravissimis interminationibus à Christo conceditis in errorem, atque interitum perducant. Unde recte inquit S. Hieronymus relatus 24. q. 3. *Refecanda sunt putridæ carnes, & scabiosa ovis à caulis repellenda; ne tota domus, massa, corpus, & pecora, ardeat, corrumpatur, putrescat, intereat.* Arius in Alexandria una scintilla fuit; sed quoniam non statim oppressus est, totum Orbem ejus flamma populata est.

72. Et ex his patet responsio ad intentum principale Hugonis Grotii, non licere Hæreticos suppliciiis afficere. Demonstratum siquidem abunde est, cur Ecclesia vere Catholica & Apostolica his etiam durioribus mediis, in Principibus Catholicis nactis, uti possit ad efficaciter conservandam Fidem Catholicam. Nec hic defendenda suscipio acta singulorum Episcoporum, aut Inquisitionum, si qui acti sunt zelo non secundum scientiam; hæc enim causæ nostræ in genere veræ non officiant. Huic vero non obstat exemplum Judæorum; nam iidem Judæi, qui Saducæos corporaliter non puniebant, Paulum alioque Christianos, quorum Fides pro pura Secta in Judaismo habebatur, ut Acta Apostolorum, & communis consensus Scriptorum testatur, ad mortem usque persequebantur, esto

inju-

injuste. Quo ergo spiritu persequebatur Judaicum Synedrion Christianos, eodem spiritu factiss non tantum non puniebant Saducæos, sed etiam in Civilibus ac Sacris cum ipsis communicabat: ex quo proin sequeretur, ab Ecclesia ne quidem iuste excommunicari & vitari Hæreticos; cum tamen Apostolus ad Titum c. 3. præcipiat: *Hæreticum hominem post primam & secundam correptionem devota, sciens, quia subversus est hujusmodi.* Ex quo recte inferunt Catholici & Protestantes, Hæreticos posse ex Communitate ejici, ut vitari possint, quæ certe pœna est temporalis.

73. Ad auctoritates novi Testamenti à Grotio fundamento 3. allatas respondeo: & primo ad illud ex ep. ad Rom. 8. v. 15. *Non enim accepistis spiritum servitutis iterum in timore;* dico, Apostolum ibi nihil aliud velle, quam homines in Lege Gratiæ distinguere ab hominibus sub Lege Moysis, quod hi ex caritate Deum colere debeant, sicut ilium Judæi colebant ex motivo timoris. Non tamen voluit coercionem Hæreticorum excludere in Ecclesia, ut patet ex dictis N. præcedenti. Ad illud vero ex cap. 6. Joannis v. 68. *Dixit ergo Jesus ad duodecim: Numquid & vos vultis abire?* Item Lucæ 9. v. 54. & 55. ubi Jesus Jacobo & Joanni ignem de Cælo super inhospitalis Samaritanos urgentibus respondit: *Nescitis cuius spiritus estis;* Respondeo, & quidem ad primum, Christum omnino in dispensatione missionis suæ nullum voluisse vi externa ad suam fidem perducere, vel in ea conservare; tum quia hoc non fuit conveniens ipsi, quæ Fidei Auctori; tum quia nullam jurisdictionem temporalem exercere voluit; ex hoc tamen non licet inferre, quod Ecclesiæ noluerit concedere remedium externæ coercionis in Fidei suæ corruptores; alias cum Christus etiam adultæram abolverit, inferat Grotius, adultæria apud Christianos non posse morte

puniri, aut cum nullam jurisdictionem exercuerit, eandem jurisdictionem apud Christianos esse rem illicitam. Unde ad auctoritatem ex Luca dico, Christum ibidem solum prohibere vindictam privatam, seu punitionem ex vindicta ortam; Ecclesiæ vero mens non est, dum Hæreticos pœnis etiam corporalibus punit, exercere in eos vindictam, sed eorum emendationem, & Catholicorum preservationem pia hæc sævitia querit. Id quod tandem agnovit S. Augustinus, dum ad Bonifacium scribens, ait: *Quoniam multi per illas (pœnas) correcti sunt, & quotidie corriguntur, & se esse correctos, atque ab illa furiosa pernicie liberatos gratias agunt. Et qui oderant, diligunt, molestiasque sibi fuisse saluberrimas Leges, quantum in insania detestabantur, tantum recepta sanitate gratulantur, & in residuis, cum quibus fuerant perituri, jam simili dilectione nobiscum, ut pariter infemus, excitantur.* Hac censura Magnus Augustinus sententiam recentiorum Protestantium afficit, qui & punitionem Hæreticorum ad mentem Ecclesiæ factam, dilectionem nominat: & vere dilectio nominanda est; tum ob fines non meliores, ob quos eosdem punit; tum ex modo, quem in eadem punitione adhibet, dum non nisi refractarios post instantiam monitiones ab Apostolo præceptam plestit. Ad parabolam de zizanias ex Matth. 13. v. 24. objectam respondet S. Th. 2. 2. q. 11. art. 3. ad 3. *Quod sicut habetur in decreto 24. q. 3. aliud est excommunicatio, & aliud eradicatio; excommunicatio enim ad hoc aliquis, ut ait Apostolus 1. ad Corinth. 5. ut spiritus ejus salvus fiat in die Domini: si tamen totaliter eradicentur per mortem Hæretici, non est etiam contra mandatum Domini; quod est in eo casu intelligendum, quando non possunt extirpari zizanias sine extirpatione tritici.* Quod explicatius tradit q. 10. a. 8. ad 1. inquires: *Dicendum, quod per illam auctoritatem*

qui-

quidam intellexerunt esse prohibitam, non quidem excommunicationem Hæreticorum, sed eorum occisionem, ut patet per auctoritatem Chrysofomi (& subinde etiam Augustini). — Quod ergo Dominus dicit: Sinite utraque crescere usque ad messem, qualiter intelligendum sit, apparet ex hoc, quod subditur: Ne forte colligentes zizania, eradicetis simul cum eis & triticum. Ubi etiam in responsione ad 3. rationem reddit, quare Infideles non possint cogi ad Fidem Catholicam ab Ecclesia, bene vero Hæretici, iniqui: Quod sicut vovete est voluntatis, reddere autem necessitatis; ita accipere fidem est voluntatis, sed tenere eam acceptam est necessitatis: & ideo Hæretici sunt compellendi ut fidem teneant. Dicit enim August. ad Bonifacium ep. 56. Ubi est, quod isti clamare consueverunt, liberum esse credere, vel non credere: cui vim Christus intulit? (en querelas Adversariorum) Agnoscant in Paulo prius cogentem Christum, & postea docentem. Cogentem inquam, ut supra dixit idem S. Doctor, non ut nolens credat, sed ex nolente tandem volens fiat, agnita tandem veritate. Et per hoc patet ad auctoritates quorundam Patrum à Grotio allatas: vel enim loquuntur de non cogentis Infidelibus, vel si de Hæreticis idem sentiant, cum reverentia deserendi sunt, atque sententia S. Augustini (cum quo retractante sentire malo, quam primam sententiam edente) totiusque Ecclesie Romano Catholicæ sequenda.

74. Et ex hætenus responsis, rationibus Conclusionis omnia recentiorum Juris-Consultorum Protestantium dictiona in auras abeunt. Præterire tamen non possum insignem calumniam, quam generalis Patrum calumniator Fleischerus, ut sæpe jam notavimus, cap. 29. S. Au-

gustino impingit, dum N. 13. ait: Ipse S. Augustinus libro qq. Evangelii secundum Matth. c. 12. damnavit omnem coactionem in Religione, & persecutionem Hæreticorum; ut primum vero nactus est favorem Cæsarum, à vestigio mutavit sententiam, factusque summus Hæreticorum omnium persecutor: — ita ut jure dici possit Pater omnium Hæreticorum, aller Robermacher. Hancene censuram meretur ille Contemptor sui Mundicie Maximus Augustinus, qui adeo humilis fuit, ut non solum, quæ subinde minus recte scripsisse sibi visus est, duobus libris retractaverit, verum etiam scelera olim commissa, edito publicæ Confessionis libro, toti orbi palam fecerit? Ex quo videat cordatus Lector, quæ fides homini impudenti adhibenda sit, dum §. 14. & seqq. mentitur, Romanos Pontifices punitionem Hæreticorum manutenuisse & auxisse subsequis Sæculis, ut hoc specioso sub titulo eos à medio tollere possent, qui se illorum usurpatæ tyrannidi opponerent, horumque Fautores. Qui etiam §. 20. ut defendat hæresim non esse crimen, in eam impietatem delabatur, ut asserat: *Aber ich halte davor, daß ein vernünftiger Mensch nicht begreifen kan, wie es möglich ist, daß der Allmächtige Gott von dem Menschen, als einer elenden Creatur könne beleidiget werden.* Hoc est: Ego vero credo, hominem ratione præditum non posse capire, quemadmodum possibile sit, quod Omnipotens Deus ab homine, tanquam misera creatura, offendi possit. Ecce ut tueatur hæresim non esse crimen, Christianam Fidem abnegat Juris-Consultus iste, Christumque cum tota S. Scriptura mendacem facit, qua peccatoribus prædicatur judicium, & ignis æternus offensas divinas ulturus.

* * *
* *
*

TI-

TITULUS VIII.

De Schismaticis.

1. Quamvis Titulo præcedente famosa Schismata in Ecclesia Dei orta retulerimus, præsens Tit. tamen occasionem tribuit agendi de Schismaticis exortis in Sede Apostolica per Antipapas, quorum notitia eo est Catholico utilior, quod illa comparata Hæreticorum calamitas in Sedem hanc ipsi exosissimam non semel retundere poterit; ex ipsa pariter Protestantes agnoscere debent singularem Christi Providentiam circa suos Vicarios, quos non tantum inter tot hæresim turbines, verum etiam in periculosis Schismaticum procellis ad modernum feliciter regnantem Benedictum XIV. ininterrupto ordine conservare dignatus est; ita ut Luthero pessime vaticinanti,

Peltis eram vivus, moriens ero mors tua, Papa: non illepide succenseri possit,

Peltis eram vivus, moriens ero mors tua? papa!

2. Primum Schisma in Sede Romana An. 251. conflavit Novatianus Romanus Presbyter adversus Cornelium Papam.

A Novato Carthaginensi Sacerdote ad hanc temeritatem inductus fuit Novatianus. Artes, quibus Romanum Episcopatum invasit, describit Cornelius in ep. ad Fabium: in vilissimam nimirum Italiae partem misit quosdam deploratæ salutis homines, atque inde tres Episcopos rudes plane ac simplices Romam accivit, à quibus inclusis ac inebriatis Episcopatum manuum impositione sibi tradi vi extorsit. Hoc obtento ad firmandam Schisma à suis Partitariis in ipsa Eucharistia participatione execrandum juramentum extorsit de non revertendo usquam ad Cornelium. Multos etiam Martyres in suum Schisma traxit Novatianus, quos deceptos ad Cornelii obedientiam retra-

xit Epistola sua Cyprianus. Ad quem sicut & ad Dionysium Alexandrinum legationes splendidas misit Novatianus; que tamen in gloria remissa sunt; S. Cypriano Ecclesie unitatem, & Cornelii legitimam electionem imprimis tuente, ac in Litteris suis singulos Episcopos hortante: *Ut Ecclesie Catholicae Radicem & Matricem agnoscerent, & tenerent.* Notent hoc testimonium Cypriani Domini Protestantem, sicut & deceptorum à Novatiano Martyrum, qui in reversione ad Cornelium confessi sunt, se semper credidisse, *unum Deum esse, unum Christum Dominum, unum Spiritum S. unum Episcopum in Catholica Ecclesia esse debere.* Ut Antipapatum sustineret Novatianus, paulo post Schismatici hæresim conjunxit, de qua egimus Tit. 7. Num. 16. in qua & obiit, Schismate cum ipso expirante, & Lucio aliique Cornelio legitime succedentibus.

3. Secundum Schisma contra Damasum Papam An. 366. conflavit Ursicinus Romanus Diaconus.

Hic contra Damasum legitimis electum suffragiis ordinatus est Episcopus, & multos ex Clero, Populoque Romano in partes pertraxit. Ex quo tam atrox orta seditio est, ut in Basilica Sincini usque die 137. cadavera perita sint; & cum legitimam Damasii electionem convellere non possent Schismatici, ad calumnias conversi, Sanctissimum Virum adulterii accusarunt. Ursicinum Prætextatus sub Valentiano Junioris Præfectus Roma expulit, Ammiano teste, una cum Schismaticis; in Gallias exulare iussus est Valentiani edicto, quo etiam vivente quieverunt Schismatici; sed vita functo, & Valentiano Junio ac Gratiano imperantibus Ursicinus Romanam Sedem iterum invadere molitus est; sed eum & Schi-